అంతరంగ తరంగాలు

జయదేవ్

ప్రముఖ కార్టూనిస్ట్ జయదేవ్ గారి కార్టూన్లతో పరిచయం లేని తెలుగు వారు చాలా అరుదు. ముఖ్యంగా స్వాతి సపరివారపత్రిక చదివే వారికి జయదేవ్‌గారి నవ్వించే కారెక్టర్లూ, వారి ఇంగ్లీషు సంతకమూ చిరపరిచితమే.. 33 సంవత్సరాల పాటు జూవాలజీ లెక్చరర్‌గా, ప్రొఫెసర్‌గా, కాలేజీ వైస్ ప్రిన్సిపాల్‌గా పనిచేసిన డా.జయదేవ్ బాబు గారు, పదవీవిరమణ అనంతరం హైదరాబాదులోని హార్ట్‌యేనిమేషన్ స్టూడియో ప్రిన్సిపాల్‌గా, 'కలర్ చిప్స్' కంపెనీలో యేనిమేషన్ డైరెక్టర్‌గా పనిచేసి అనేకమంది వర్ధమాన చిత్రకారులకి యేనిమేషన్‌లో మెళకువలు నేర్పారు. కొన్ని సినిమాలకి పబ్లిసిటీ విభాగంలో కూడా పనిచేసిన జయదేవ్ గారి, చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలు, అంతరంగ తరంగాలు ఈ నెల 'కౌముది' పాఠకులకోసం ప్రత్యేకం..!

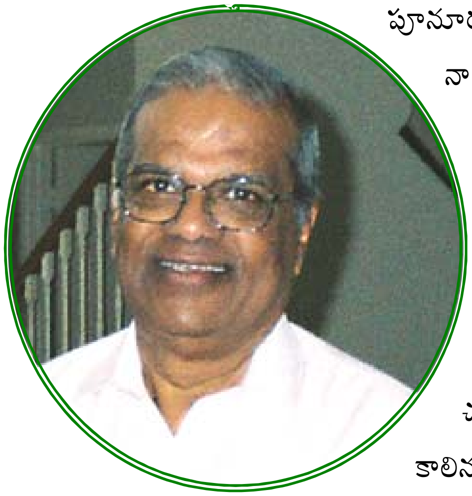

పూనూరులో అక్షరాభ్యాసం చేయించిన మా గురువుగారి పేరు గుర్తులేదుగానీ, ఆయనగారి ఆకారం నా మస్తిష్కంలో చెరగలేదు. బక్కమనిషి, పొడుగూ కాదు, పొట్టీకాదు. తెల్లటిగడ్డం. పెద్దపిలక. మా ఇంటి వెనక పొలం. ఆ పొలం దాటితే గురువుగారిల్లు. సగం పెంకులు, సగం పాక.. ఇంటిముందు గుమ్మడి పాదు, అరుగుమీద జింక చర్మం మీద కూచుని భుజం మీద కండువాతో మోచేతిని తుడుచుకుంటూ కనిపించేవారు. ఆయనగారి మొహంలో చిరునవ్వు చూసెరగను. సాయింత్రం పూట మా జవాను చెయ్యి పట్టుకుని గురువుగారింటికి వెళ్ళేవాడిని. చీకటి పడ్డాక జవాను లాంతరు పట్టుకుని వచ్చేవాడు. ఆలోగా పెద్దబాలశిక్ష సగం చదివేసేవాడిని. గురువుగారికి నమస్కారం పెట్టి బయల్దేరేవాడిని. దారిలో, లాంతరు వెలుతురులో కాలినడక, కాళ్ళనీడల కదలికలు నాకెంతో సరదాగా ఉండేవి. వర్షాకాలంలో మా జవాను నన్నెత్తుకుని నడిచేవాడు. నా పలక పుస్తకాలని నడుము చుట్టూదోపుకుని, నన్నో చేతిలో ఎత్తుకుని, మరోచేత గొడుగుపట్టుకుని మా ఇంటికీ, మా గురువుగారింటికీ ఎన్ని నడకలు నడిచాడో చెప్పలేను. ఒకటి, రెండు, మూడవ తరగతుల విద్య పూనూరులో సాగిపోయింది. మా గురువుగారు, నా నోటు పుస్తకంలో పెన్సిలుతో, రూళ్ళకర్రతో నాలుగు గీతలు గీసి, వాటి మీద వాక్యాలు రాసే పద్ధతి నేర్పించారు.

తలకట్టు, అక్షరం, ఒత్తులు, ఒకేవరసలో ఏ విధంగా, గీత దాటకుండా జాగ్రత్తపడాలో తర్వాత చెప్పేవారు. నాచేతివ్రాతకి ఆ పద్ధతి ఎంతగా తోడ్పడిందో నాకు స్కూల్లో, కాలేజీలో అర్థమైంది. తక్కినవాళ్ళకన్నా నాకు ఒకటి రెండు మార్కులు ఎక్కువ వచ్చేలా చేసిన మా గురువుగార్ని మరిచిపోవాలంటే కష్టమే.

నాలుగోతరగతి మద్రాసు పాతచాకలిపేట త్యాగరాయ స్కూలులో చేరాను. మా నాన్నగారికి ట్రాన్స్‌ఫర్లు, క్యాంపులు ఎక్కువ ఉండేవి. మా తాతగారింట్లో, మా నాయనమ్మ, మా అత్త, మా బాబాయిగార్లతో నా చదువుకు ఒక కొత్త మలుపు లభించింది. మా స్కూలు హెడ్‌మాస్టరుగారి పేరు రంగస్వామి అయంగారు. తెల్లటి తలపాగా, కోటూ బూటుతో, గంభీరంగా కనిపించారు. భయమేసింది. నన్ను స్కూల్లో చేర్చడానికి వచ్చిన మా పెద్ద మావయ్యగారి చేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాను. హెడ్‌మాస్టరుగారి ఆఫీసురూములోకి (ఇదే రూము ప్రస్తుతం సర్‌త్యాగరాయి కాలేజీ సూపర్నెంటుగారి రూముగా మారింది) అడుగు పెట్టాను. హెడ్‌మాస్టరుగారు తమ పని ముగించి రూములోకి ప్రవేశించారు "కూర్చో వెంకటరామయ్యా! కుర్రాడెవడు?" అని తమిళంలో అడిగారు. "మా చెల్లెలి మొదటి పిల్లాడు. నాలుగో తరగతిలో చేర్పించడానికి తీసుకొచ్చాను" సమాధానంతో పాటు తమకోరిక కూడా తెలియజేశారు మా మావయ్యగారు. హెడ్‌మాస్టరుగారు జాలిగా చూశారు. "కుర్రాడు వేలెడెంతున్నాడు. నాలుగో తరగతే?" హెడ్‌మాస్టరుగారు నా భుజం పట్టి తమ కుర్చీవైపుకి లాక్కున్నారు. "ఏరా - నీ పుట్టినతేదీ చెప్పు" అని అడిగారు. నేను తడుముకోకుండా "సెప్టెంబరు పదమూడు పందొమ్మిదివందల నలభై" అన్నాను. అది మా అమ్మగారు, నవనీతమ్మ, నాకు చెప్పిన నా పుట్టిన తేది. "కాదురా బాబూ, అక్టోబరు తొమ్మిది పందొమ్మిదివందల నలభై! నువ్వు పుట్టింది కడపలో. నీకిపుడు ఎనిమిదేళ్ళు" అన్నారు మావయ్యగారు. ఆయనగారి మాటకి అడ్డుపలకలేదు. 9-10-1940 నా పుట్టిన తేదీగా రికార్డుపుస్తకాల్లో నమోదయింది.

నాలుగూ, ఐదూ తరగతులు అలా చూస్తూండగానే దొర్లిపోయాయి. మధ్యలో శలవుల్లో మా తండ్రిగారు నన్ను తమ ఊరుకు తీసుకువెళ్ళేవారు. ప్రతి రైలు ప్రయాణం, ఇంజను పొగ, నిప్పురవ్వలు, వంతెన శబ్దాలు, నాకు చాలావింతగా ఉండేవి. ఉప్పుగుండూరు, వినుకొండ, ఇనకొల్లు - ఊళ్ళలో మా తండ్రిగారు ఉద్యోగం చేశారు. నేను ఊరికి వెళ్ళినపుడల్లా నాకు మా నాన్నగారు, నా వెనుక

పుట్టినవాళ్ళని పరిచయం చేసేవారు. వినుకొండలో నా ఇద్దరు తమ్ముళ్ళతో ఆడుకునేవాడిని. నాన్నగారి సైకిలు తొక్కడం నేర్చుకున్నదక్కడే సీటు మీద కూర్చుంటే కాళ్ళు, సైకిలు పెడలుకందేవి కావు. అంచేత సైకిలు ఫ్రేముకి మధ్య పెడలు మీద కాళ్ళుపెట్టి తొక్కేవాడిని. రెండో తమ్ముడ్ని ముందు, మూడోవాడ్ని వెనక ఎక్కించి సైకిలు తొక్కి, రోడ్డుప్రక్కన కాలువలో పడినప్పుడు మా నాన్నగారి కోపం ఎలాంటిదో మొదటిసారి చవిచూశాను.

వినుకొండలోని కొండ పెద్ద రాతి బండ. ఆ బండ రెండు భాగాలుగా పగిలి ఉంటుంది. ఒక భాగంలో పొడుగాటి గునపం నాటుకు పోయి కనిపిస్తుంది. జటాయు రెక్కలు ఖండించబడి, అవి అక్కడ పడి పెద్ద రాతి బండలగా మారిపోయాయట. రావణాసురుడి ఖడ్గం విరిగి ఒక రెక్కలో నాటుకుపోయి, అది గునపంగా మారిపోయిందట. సీతాన్వేషణలో రామలక్ష్మణులు నేలమీద పడి ఉన్న జటాయు పక్షిని చూసినదిక్కడేనట. జటాయుపక్షి, రావణాసురుడు సీతాపహరణం చేసిన వృత్తాంతాన్ని రామలక్ష్మణులకు వివరించిందట. సీత అపహరించబడిన విషయం, ఇక్కడ రాముడు విన్నాడు గనక అది విన్నకొండగా ప్రసిద్ధిగాంచిందని మా అమ్మగారు చెప్పిన కథ (ఆ నోటా ఈ నోటా విన్న కథ) ఇప్పటికీ వినుకొండలోని జనం, తమ ఊళ్ళో దిగినవాళ్ళకి భక్తిపూర్వకంగా చెబుతుంటారు.

నేను ఆరవతరగతి ప్రవేశించే సమయానికి మా తండ్రిగారికి ప్రమోషను మీద బాపట్లకి ట్రాన్స్‌ఫర్ ఆర్డరు వచ్చింది. మద్రాసుకు మా నాన్నగారు టెలిగ్రామిచ్చారు. నన్ను వెంటనే బాపట్లకు తీసుకురావలసిందిగా మా నాయనమ్మ, మా అత్తయ్య, మాబాబాయి, మాపిన్నమ్మ (అప్పటికి మా బాబాయిగారికి పెళ్ళయిపోయింది. మా పిన్నమ్మ - పుణ్యవతమ్మగారి ఊరు, ఉరవకొండ. గుంతకల్లు స్టేషనులో దిగి బస్సులో రెండుగంటలు ప్రయాణం చేయాలి. మా పిన్నమ్మ నన్ను తన సొంత కొడుకులాగా చూసుకునేది.) బాపట్లకి బయలుదేరాము. బాపట్ల బోర్డు హైస్కూలులో ఆరు, ఏడు తరగతులు చదివాను. ఆ స్కూల్లో నేను చక్కటి తెలుగు నేర్చుకోగలిగాను, తెలుగు భాష ప్రభావమేమిటో అక్కడే నా కర్థమైంది. బాపట్లలోని అగ్రికల్చరల్ కాలేజీ ఆవరణలోకి ప్రతి శనివారం సాయింత్రం షికారుకి వెళ్ళేవాళ్ళం. ఒక పచ్చటి జువలాజికల్ గార్డన్‌లో తిరిగే అనుభూతి కలిగేది. నాగేశ్వరరావు, అంజలీదేవిల కీలుగుర్రం సినిమా చూసింది బాపట్లలోనే, బాపట్ల బోర్డు హైస్కూలు శతవార్షికోత్సవం జరిగినప్పుడు నాకు ఆహ్వాన పత్రిక వచ్చింది. 1980 చివరిలోనో 1990 ప్రారంభంలోనో గుర్తులేదు. బాపట్లకి, మిత్రుడు కోటేశ్వరరావు (ఇప్పుడు, కుముదం తమిళ పత్రికలోని తెలుగు "భక్తి" పత్రిక ఎడిటరు)తో వెళ్ళాను. కోటేశ్వరావింట్లో బసచేసి, మా స్కూలు శతవార్షికోత్సవంలో పాల్గొన్నాను. నేను ఏడవతరగతి చదివిన బిల్డింగు చెక్కుచెదరకుండా అలాగే ఉంది. పాతజ్ఞాపకాలు బుర్ర నిండా మెదిలాయి. పక్కనే ఉన్న నేరేడు చెట్టు, మరి కొంతదూరంలో ఆంజనేయ స్వామి గుడి. ఆ గుడి ఆవరణలో చెట్టెక్కి కోతికొమ్మచ్చులాడుకుంటుండగా జారిపడి, చేయి విరగడం, ఆ రాత్రికి రాత్రి ఒంగోలుకు పాసింజెరులో వెళ్ళి, అక్కడి నుంచీ హౌరామెయిలెక్కి మద్రాసు చేరుకుని పుత్తూరు డాక్టర్ను కలిసి పుత్తూరు కట్టు కట్టుకున్నప్పుడు కలిగిన విపరీతమైన నొప్పి - అన్నీ ఒక్కసారి కళ్ళముందు కనిపించాయి.

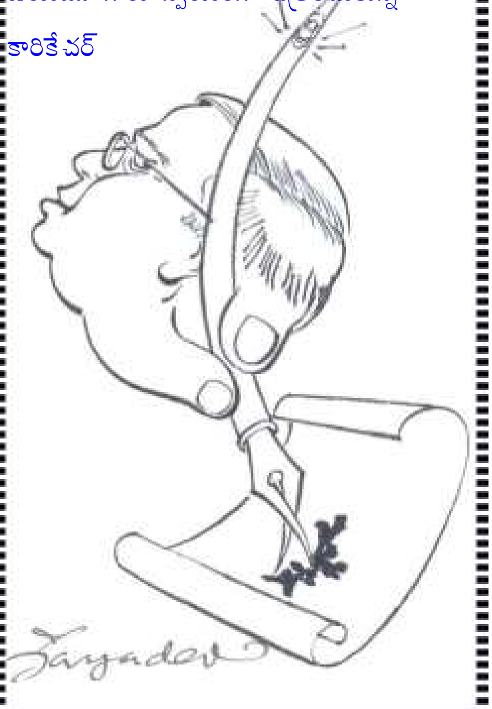

జయదేవ్ గారు స్వయంగా చిత్రించుకున్న కారికేచర్

బాపట్లలో ఏడవతరగతి పూర్తికాగానే మా నాన్నగారికి ట్రాన్స్‌ఫరయింది. నేను మరలా మద్రాసుకు వచ్చేశాను. త్యాగరాయ స్కూల్లో ఎనిమిదవ తరగతిలో చేరాను. తెలుగులో ఫస్టుమార్కులొచ్చాయి."పలికెడి గుహ" అనే గేయకథ "బాలమిత్రలో" పడింది. ఎంతగా సంతోషించానో చెప్పలేను. తర్వాత "అరాన్నెడ" అనే ఒక పేజీ కథ అదే బాలమిత్రలో ప్రచురించబడింది. నా పేరు అచ్చులో చూసుకుని మురిసిపోయాను. మా సైన్సు మాష్టారు హరిశ్చంద్రరావుగారు నన్ను ప్రత్యేకంగా అభిమానించేవారు. మా క్లాసుపిల్లలు మద్రాసు తెలుగు మాట్లాడితే నేను కోస్తా తెలుగు మాట్లాడేవాడిని. హరిశ్చంద్రరావుగారికి నామీద ముచ్చటేసేది. "ఎడ్లబండి కొయ్య చక్రానికి బిగించే ఇనుప చట్రాన్ని కొలిమిలో ఎందుకు కాలుస్తారు?" అనే ప్రశ్నకి రెండింటి పరిధిలు సమానంగా చేయడానికని నేను పలికిన సమాధానానికి మాష్టారుగారు, సీటు నుంచీ లేచి వచ్చి నన్ను కౌగిలించుకున్నారు. ముప్ఫైయేళ్ళ తర్వాత ఆయనగారిని హోసూరు (బెంగుళూరుకు సమీపం) లో కలిసినపుడు, వారి పాదాలకి నమస్కారం చేసుకున్నప్పుడు, నన్ను నేను పరిచయం చేసుకున్నప్పుడు, వారికి క్లాసులో జరిగిన సంఘటన గుర్తు చేసినప్పుడు నేను పొందిన అనుభూతి వర్ణనాతీతం. నేను తొమ్మిదవ తరగతికి మారేసరికి, హరిశ్చంద్రరావుగారు అనకాపల్లికి వెళ్ళిపోయారట, తొమ్మిదవ తరగతికి మమ్మల్ని "సర్‌త్యాగరాయ కాలేజ్‌స్కూలు" కొత్తచోటుకి మార్చారు. మా పాత త్యాగరాయ స్కూలు (నేను, నాలుగు, ఐదు, ఎనిమిదవ తరగతులు చదివిన స్కూలు) "సర్‌త్యాగరాయ కాలేజీ"గా మారింది 1953లో.

నేను తొమ్మిదవ తరగతిలో అడుగుపెట్టింది 1953లోనే. స్కూలు స్థలం మార్చారు గనక, హరిశ్చంద్రరావుగారి గురించి మరిచిపోయాను. 1986లో వారిని కలిసే భాగ్యం లభించగా నేను పొందిన అనుభూతి వర్ణనాతీతం.

పాతచాకలిపేట (మద్రాసులో మా నివాసస్థలం, మాస్కూలు ఉన్న చోటు)కి ఆరువందల సంవత్సరాల చరిత్ర ఉంది. మద్రాసులోని చాలా మంది తెలుగువాళ్ళు స్థిరపడిన స్థలం అది. చేనేత వ్యాపారస్థుల కేంద్రం చీరాల, వేటపాలెం నుండి వ్యాపారస్థులు, పాతచాకలిపేటలో, నూలుకొనుక్కుని వెళ్ళేవారు. ఆ పేటలో త్యాగరాయశెట్టిగారిది చాలా పెద్ద పేరు. త్యాగరాయసోదరులు, సీనియర్ త్యాగరాయశెట్టి, సర్‌త్యాగరాయశెట్టి జూనియర్‌లు కోటీశ్వరులు. సర్ త్యాగరాయశెట్టిగారు మద్రాసు మహానగరానికి మొట్టమొదటి మేయరుగా నియమించబడిన వ్యక్తి. మద్రాసు కార్పొరేషను రిపన్ బిల్డింగ్ ఎదుట ఆయన శిలకి ప్రతిఏటా ఏప్రిల్ 27న (ఆయన జయంతి సందర్భంగా) తమిళనాడు ప్రభుత్వం దండలు వేసి తమ గౌరవ మర్యాదలను ప్రదర్శిస్తుంది.

సీనియర్ త్యాగరాయశెట్టిగారు తమ ఆస్తినంతా ఒక విద్యాసంస్థ నెలకొల్పి దానిపేరట ధారపోశారు. త్యాగరాయ ఎలిమెంటరీ స్కూలు, సర్‌త్యాగరాయ కాలేజీ హైయిర్ సెకండరీ స్కూలు, సర్‌త్యాగరాయి కాలేజీ (అన్నీ పాత చాకలి పేటలోనే ఉన్నాయి), త్యాగరాయ విద్యాసంస్థకి చెందినవి.

పాత చాకలిపేటకి మరో ప్రాశస్త్యం ఉంది. సంగీత కళాసరస్వతి త్యాగయ్య, ఆ పేట మార్గంగా, పక్కనే ఉన్న తిరువొత్తీశ్వరుని దర్శించడానికి వచ్చారట. తిరువొత్తీశ్వరుడి కోవెల, తిరువొత్తియూరులో ఉంది. పాతచాకలి పేటకి మూడు కిలోమీటర్ల దూరంలో, అక్కడ కుప్పయ్యశెట్టిగారింట్లో త్యాగయ్య బసచేసారట, త్యాగయ్య తాము సాగించిన ప్రయాణంలో దారిపొడుగంతా గానకచేరీలు చేశారట. పాతచాకలిపేటలో త్యాగయ్య ప్రభావం చాలాఉంది. చాలామందికి ఆయనగారిపేరే, త్యాగు, త్యాగరాయుడు, త్యాగరాజన్ అనే పేర్లు లక్షల సంఖ్యలో ఉంటాయి. తిరువయ్యారులో ప్రతిఏటా వైభవోపేతంగా జరిగే త్యాగరాజు ఆరాధనలో తమిళ సంగీత విద్వాంసులు తొంభైతొమ్మిది శాతం పాల్గొనడం విశేషం. త్యాగయ్య తెలుగు సాహిత్యం తమిళనాడుకే అంతగా ఎందుకు పరిమితమైందో నాకింతవరకూ అంతుపట్టలేదు.

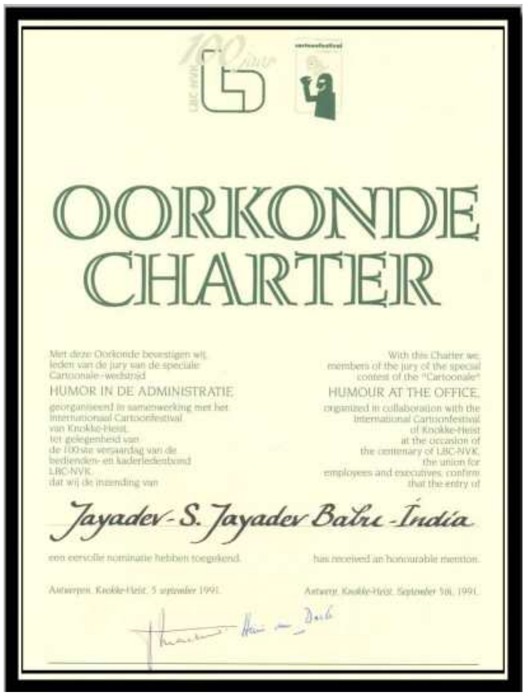
OORKONDE
CHARTER

Met deze Oorkonde bevestigen wij, leden van de jury van de speciale Cartoonale-wedstrijd
HUMOR IN DE ADMINISTRATIE
georganiseerd in samenwerking met het Internationaal Cartoonfestival van Knokke-Heist, ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de bedienden- en kaderledenbond LBC-NVK, dat wij de inzending van

With this Charter we, members of the jury of the special contest of the "Cartoonale"
HUMOUR AT THE OFFICE,
organized in collaboration with the International Cartoonfestival of Knokke-Heist at the occasion of the centenary of LBC-NVK, the union for employees and executives, confirm that the entry of

Jayadev - S. Jayadev Babu - India

een eervolle nominatie hebben toegekend.

has received an honourable mention.

Antwerpen, Knokke-Heist, 5 september 1991.

Antwerp, Knokke-Heist, September 5th, 1991.

త్యాగరాయస్కూలులో తొమ్మిదవ తరగతి చదువుతుండగా మా ఇంగ్లీషు మాష్టారు రామయ్యగారు క్లాస్ మ్యాగ్‌జైన్ "టాయ్‌హార్స్" మా చేత వ్రాయించి తయారు చేశారు. వర్డ్స్‌వర్త్ ఫిడెలిటీ పద్యాలకి నేను ఆ మ్యాగజైనులో బొమ్మగీశాను. ఇదే నా మొదటి బొమ్మ.

"It was a cove, a huge recess..." అని మొదలవుతుంది. ఆ పద్యాలకి చిత్రకల్పన చేసినందుకు మా రామయ్య మాస్టారుగారే కాదు, పక్కన "ఏ" సెక్షను (నేను "బీ" సెక్షను) క్లాసుటీచర్ నరసింహారావుగారు కూడా నన్ను మెచ్చుకున్నారు. పదవతరగతి పూర్తయే సరికి నాకు పదిహేను సంవత్సరాల వయసు. నేనూ, నాకన్నా ఒక ఏడాది పెద్ద రామమూర్తి, మోహన్‌కృష్ణ, పురుషోత్తం, నలుగురం 1955లో స్కూలు విడిచి కాలేజీలో ప్రవేశించాం. రామమూర్తి ఇంజినీరింగుకు వెళ్ళి పోగా, మిగతా ముగ్గురం సర్‌త్యాగరాయకాలేజీలో బయాలజీ గ్రూపులో ఇంటర్‌మీడియట్ చేశాం. మేం నలుగురం ఇప్పటికీ చెన్నైలో కలుస్తుంటాం. అందరం 67 దాటి 70 వేపు

పయనిస్తున్నాం.

1957లో ఇంటరు పూర్తిచేసి, మెడిసిన్ ట్రైచేశాను. సీటు దొరకలేదు. అదే కాలేజీలో B.Sc డిగ్రీ పూర్తిచేశాను. M.Sc పచ్చయ్యప్పాస్ కాలేజీలో 1960లో చేరాను. 1959లో మా తండ్రిగారు ముత్యాలు, విజయవాడలో సెంట్రల్ ఎక్సయిజు డిప్యూటీ సూపర్నెంటుగా ఉద్యోగం చేస్తూ, తమ నలభైవ ఏట పరమపదించారు. జీవితంలో నాకు చాలా పెద్ద దెబ్బ తగిలింది. నేను ఇంటికి పెద్దవాడిని. నావెనుక నలుగురు తమ్ముళ్ళు, ముగ్గురు చెల్లెళ్ళు. మా బాబాయి, పిన్నమ్మలు మాకు అండగా నిలిచారు. నన్ను M.Sc చెయ్యమని ప్రోత్సహించారు.

1959లో, ఆంధ్ర సచిత్రవారపత్రికలో, కార్టూన్లను ప్రవేశపెట్టారు. అప్పుడే సారథ్యం వహించిన శివలెంక రాధాకృష్ణగారు, ఇండియన్ ఇంకుతో కార్టూన్లు ఎలా వేయాలో పత్రికలో బాపుగారిచేత బొమ్మగీయించి వివరించారు. ఇండియన్ ఇంకుతో డ్రాయింగు పేపరు మీద బొమ్మ గీయడం నాకు అప్పటికే తెలుసు. ఆ విద్య నేర్పింది మా బయాలజీ ప్రొఫెసర్ డాక్టర్ మదనమోహన్‌రావుగారు. నేను ఇంటర్ చదువుతున్న రోజుల్లో నా బయాలజీ రికార్డులోని బొమ్మల్ని చూసి మెచ్చుకుని, పెన్సిలు బొమ్మని ఇంకింగ్ ఎలా చెయ్యాలో చెప్పి, నా చేత ఎగ్జిబిషన్ చార్టులు గీయించారు. ఆ శిక్షణ నా కార్టూను ప్రయత్నానికి ఉపయోగపడింది. "పోలీసు - దొంగ" కార్టూను గీసి ఆంధ్రసచిత్రవారపత్రికకు పంపించాను. రెండువారాల తరువాత ఆ కార్టూన్ను పత్రికలో చూసి ఎగిరి గంతేశాను. మరో రెండు వారాల తరువాత నాకు ఐదురూపాయల మనియార్డరు వచ్చింది. నా సంతోషాన్ని వర్ణించలేని స్థాయిలో మాశాను. వెంటనే బాపూగారి బొమ్మల్ని పరిశీలించసాగాను. ఆ బొమ్మల్లోని, తలలూ, చేతులూ, కాళ్ళు అతికించి కొత్తబొమ్మల్ని సృష్టించి కార్టూన్లు గీయడం ప్రారంభించాను. పంపించిన కార్టూనులన్నీ పత్రికలో అచ్చవ్వడం, నాకు పారితోషకం మనియార్డర్లు రావడం, నన్నూ, మా తల్లిగారినీ, మా తమ్ముళ్ళు, చెల్లెళ్ళని సంతోషంతో ముంచివేయసాగాయి. తెలుగులో జయదేవ్ అనే సంతకాన్ని, ఇంగ్లీషులో పెట్టడం ప్రారంభించాను. శివలెంక రాధాకృష్ణగారు నాకు ఉత్తరం రాశారు. ఆంధ్రసచిత్ర వారపత్రిక ఆఫీసుకు వెళ్ళాను. ఐదునిమిషాలు మాట్లాడతానని ప్రారంభించిన రాధాకృష్ణగారు గంటసేపు నన్ను వారి ముందు కూర్చోబెట్టారు. నేను ఎం.ఎస్సీ చదువుతుండటం, నాకుటుంబ నేపథ్యం అర్థం చేసుకుని, నాకు నెలకి 50 రూపాయల పారితోషకం లభించే కార్టూన్లు గీసే పని అప్పజెప్పారు. టిన్‌టిన్ పుస్తకాలని మా ఇంటికి పంపించారు. నా ఎమ్.ఎస్సీ చదువు ఇబ్బందిలేకుండా సాగిపోయింది. పచ్చయప్పాస్ కాలేజీలో జువాలజీలో ఫస్టుక్లాసు తెచ్చుకున్న మొదటి విద్యార్థిని నేనే. ఎం.ఎస్సీ పాసవగానే మా ప్రొఫెసరు మదనమోహనరావుగారు, సర్‌త్యాగరాయ కాలేజీలో డెమాన్స్ట్రేటర్ ఉద్యోగంలో చేరమన్నారు. అప్లికేషను ఆయనే స్వయంగా రాసి, నన్ను సంతకం చెయ్యమన్నారు. మరోగంటలో నాకు అపాయింట్‌మెంట్ ఆర్డరు వచ్చింది. కాకతాళీయంగా అదే రోజున మా రెండో తమ్ముడు సెంట్రల్ ఎక్సైజు డిపార్టుమెంటులో సబ్‌ఇన్స్‌పెక్టరుగా చేరాడు. అది మా తండ్రిగారి చలవ.

మా కుటుంబంలో కష్టాలు గట్టెక్కే పరిస్థితి కనబడింది. మా బాబాయి పిన్నమ్మలు ఊపిరి పీల్చుకోగలిగారు. మాకు మధ్యలో ఆర్థికసాయం చేసిన శ్రీరాములుగారు (వారిని ప్రేమగా బాబాయ్ అని పిలుస్తాను) నన్ను మరింతగా అభినందించారు. వెరీగుడ్ అన్నారు.

అర్ధాంగి రాజ్యలక్ష్మిగారితో

1964లో నాకు వివాహం జరిగింది. మా ప్రొఫెసర్ డా.మదనమోహన్‌రావుగారు, మా కాలేజీ సెక్రటరీ కరస్పాండెంటుగారమ్మాయి రాజ్యలక్ష్మితో నా వివాహం జరిపించారు. అప్పుడే ఉద్యోగంలో చేరిన నాకు పెళ్ళి గురించి ఆలోచించకముందే, మా ఇంట నా శ్రీమతి అడుగుపెట్టింది. పెద్దింటి అమ్మాయి, ఇంత పెద్ద సంసారాన్ని ఎలా భరిస్తుందో అని భయపడ్డాను. ఆమే నాకు ధైర్యం చెప్పింది. ఆ ధైర్యంలో మా మూడో తమ్ముడ్ని ఇంజినీరింగూ, నాలుగోవాడిని మెడిసిన్ చదివించాము. ఇద్దరు చెల్లెళ్ళకీ పెళ్ళిళ్ళు (మూడో చెల్లి అనారోగ్యంతో కన్ను మూసింది) అందరం కలిసి చేశాము. పదిహేనో నంబరు బుద్ధశెట్టి వీధిలో ఎప్పుడూ నిత్య కళ్యాణం పచ్చ తోరణాలే, మా బాబాయిగారూ, మా నాయనమ్మా స్వర్గస్థులైన తరువాత ఇంట్లో వెలితి కనిపించింది. ఐతే మాకు బోల్డంత మంది పిల్లలు. నాకు నలుగురు పాపలు. మా రెండోవాడికి ముగ్గురు పాపలు, ఒక బాబు. నాలుగోవాడికి ముగ్గురు పాపలు, ఒక బాబు. మూడోవాడికి ఒక బాబు ఒక పాప. ఐదో వాడికి ఇద్దరు బాబులు. ఇల్లంతా పిల్లల సందడి.

ఆ సందడిలో నా కాలేజీ లెక్చరర్ జీవితం ముందుకు సాగిపోయింది. 1965లో నాకు CSIR రీసెర్చి ఫెలోషిప్ వచ్చింది. మద్రాసు క్రిస్టియను కాలేజీకి వెళ్ళాను. డా.సంజీవరాజుగారు (నంద్యాల వాస్తవ్యులు) నా గైడ్ పులికాట్ సరస్సులోని చేపలకు చెందిన మత్స్యపరాన్న భుక్కుల మీద నా రీసెర్చి 1968 దాకా సాగింది. థీసిస్ రాయడానికి మరో ఏడు సంవత్సరాలు పట్టింది. 1976 లో నాకు డాక్టరేట్ డిగ్రీ వచ్చింది. సర్‌త్యాగరాయ కాలేజీలో మా ప్రొఫెసరు డా. మదనమోహనరావుగారి తర్వాత, డాక్టరేటు డిగ్రీపొందిన లెక్చరరు నేనే. అందరూ నన్నెంతో గౌరవించేవారు. మా కాలేజీలో తెలుగు డిపార్టుమెంటు లెక్చరర్ గోపాలన్ నన్ను చాలా అభిమానంచేవాడు. బాబాయ్ అని ప్రేమగా పిలిచేవాడు. కాలేజీలో మా ఇద్దరికీ అబ్బాయ్ బాబాయ్‌లనే పేరు స్థిరపడింది. అదే పేరు శీర్షిక (కార్టూన్ స్ట్రిప్) ఆంధ్రజ్యోతిలో నాకు చాలా పెద్ద పేరు తెచ్చిపెట్టింది. పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు నాకు ప్రత్యేకంగా ఉత్తరాలు రాసి ప్రోత్సాహించారు. జ్యోతి మాసపత్రిక ఎడిటరు వేమూరి సత్యనారాయణగారు తరచూ మాఇంటికి వచ్చి జ్యోతిలో కార్టూనులు గీయించారు. కనకాంబరరాజుగారు వచ్చారు. ఆంధ్రభూమిలో నా బొమ్మల కథలు కర్పగవల్లి, డుండర్ క్లుంపెన్ బహుళ జనాదరణ పొందాయి. నా పేరు యండమూరి వీరేంద్రనాథ్ గారికి స్ఫూర్తినిచ్చిందట. తులసీదళం హీరోకి జయదేవ్ అనిపేరు పెట్టి ఆంధ్రభూమిని అందలానికి ఎక్కించారు. వేమూరి బలరాం గారు మా ఇంటికి వచ్చారు. నేను స్వాతి కార్టూనిస్టునైపోయాను. అమ్మాయి పెళ్ళి, మిస్టర్‌నో, మిడిల్‌క్లాస్ కార్టూన్ స్ట్రిప్ శీర్షికలు స్వాతి పాఠకులనలరించాయి. జయదేవ్, పరవాలేదు మంచి కార్టూనిస్టే అని పెద్దవాళ్ళు సర్టిఫికెట్ ఇచ్చారు.

వేమూరి బలరామ్‌గారి నుంచీ స్వాతిముత్యం అవార్డునందుకుంటూ

1975లో ఖమ్మంలో కార్టూనిస్టుల కాన్ఫరెన్సు జరిగింది. వందమందికి పైగా తెలుగు కార్టూనిస్టులం ఖమ్మంలో కలిశాము. శంకుగారు నిర్వహించిన ఆ కాన్ఫరెన్సులో, తెలుగు కార్టూనిస్టులే, భారతదేశంలో అగ్రశ్రేణి కార్టూనిస్టులని అర్థమైంది. 1976లో కార్టూనిస్టు సత్యమూర్తిగారు మద్రాసుకు వచ్చారు. నేనూ, గోపాల్, సత్యమూర్తి, శ్రీ బాపూగారిని కలిశాము. మద్రాసులోనే ఉంటున్నా ఆ మహాచిత్రకారుడ్ని కలిసే

అవకాశం నాకు 1976దాకా కలగలేదు. ఎంతో ఆప్యాయంగా నాతో మాట్లాడారు. అప్పట్నుంచీ ఇప్పటిదాకా బాపూగారితో సాన్నిహిత్యం బాగా ఏర్పడిపోయింది.

1980లో నేనూ, గోపాలూ సెన్సారు బోర్డు మెంబర్లుగా నియమించబడ్డాము. అప్పుడు ఎల్.వి ప్రసాద్‌గారిని కలిసే అవకాశం లభించింది. అప్పటికి విజయ బాపినీడుగారి విజయ పత్రికలో కార్టూన్లు గీసేవాడిని. వాటిని చూసిన ఎల్.వి.ప్రసాద్‌గారు, నన్ను యానిమేషను నేర్చుకోమని బొంబాయికి పంపించారు. సుప్రసిద్ధ యానిమేటర్ రామ్మోహనగారి వద్ద యానిమేషన్ శిక్షణ పొందివచ్చాను. ఎల్.వి.ప్రసాద్ స్టూడియోలో ఆక్స్‌బెరీ కెమేరాను ఆపరేట్ చేసే విధానం తెలుసుకున్నాను. ఆ శిక్షణ 1984లో నాకు బాగా తోడ్పడింది. బాపూగారు ఎన్టీఆర్ ప్రభుత్వం ప్రారంభించిన స్కూలు పిల్లలకి సంబంధించిన వీడియో పాఠాల ప్రాజెక్టులో యానిమేషన్ చెయ్యమని నన్ను కోరారు. బాపూగారి చిత్రకల్పన స్టూడియోలో ట్రెడిషనల్ 2డి యానిమేషన్ పద్ధతిలో వీడియో పాఠాలకి సంబంధించిన సైన్సు పాఠాలు, లెక్కలు, పిట్టకథలు ఇలాంటి వాటికి వందలాది యానిమేషను బిట్లు నాచేత తయారు చేయించారు బాపూగారు. రమణగారు, శ్రీరమణగారు, వైవిరావుగారు,గోపాల్, మురళి అందరూ నాకు సాయం అందించగా, బాపూగారి బొమ్మల్ని తెరమీద కదిలించి చూపించాను.

బాపుగారితో..

1990లో నేను కాలేజీ వైస్ ప్రిన్సిపల్‌నయ్యాను. కాలేజీ నిర్వహణ బాధ్యత లెక్కువయ్యాయి. మా డిపార్టుమెంటు రీసెర్చి డిపార్ట్‌మెంటయినందువల్ల పి.హెచ్.డి విద్యార్థులకు గైడ్‌గా నియంపబడ్డాను. రీసెర్చి పేపర్లు, సెమినార్లు సింపోసియమ్‌లూ ఒక వైపు సాగిపోయాయి. పిజి క్లాసులో మాలిక్యులర్ బయాలజీ, సెల్ బయాలజీ, జెనిటిక్సు టీచ్ చేసేవాడిని.

మధ్యలో కార్టూనులు మానలేదు. జాతీయ అంతర్జాతీయ కార్టూను పోటీల్లో పాల్గొని బహుమతులు గెలుచుకున్నాను. లక్ష్మణ్, మారియో మిరాండా, సుదీర్ ధార్, రంగ, సుధీర్ తైలాంగ్, లాంటి కార్టూనిస్టుల పరిచయం లభించింది. బెల్జియం నాకీహోస్టు పోటీకి నన్ను జ్యూరీమెంబరుగా ఎంపిక చేయడం జరిగింది. ఆపాటికి ప్రపంచంలో అన్నిదేశాల కార్టూను ప్రదర్శనలలో నా కార్టూనులు చోటు చేసుకున్నాయి. జాతీయస్థాయిలో నాకు ఢిల్లీకి రెండుసార్లు ఆహ్వానాలు లభించాయి. పోటీ బహుమతులు యూనియన్ మినిష్టర్ల చేతులమీదుగా అందుకున్నాను. ఇప్పటికి ఎన్నివేల కార్టూన్లు గీశానో చెప్పలేను. ఏ సబ్జెక్టు వదిలిపెట్టలేదో చెప్పలేను. పేపరు పెన్సిలు చేతపట్టుకుంటే కార్టూన్ అడియా ఎలా తడుతుందో చెప్పలేను.

33 సంవత్సరాల పాటు సాగిన నా లెక్చరర్ / ప్రొఫెసర్ జీవితంలో పిల్లలకి (బి.ఎస్సీ విద్యార్థులకి) ట్యూషన్లు చెప్పాను. కార్టూన్లు గీసాను. ఫిలిమ్ ఎడ్వర్‌టైజ్‌మెంట్లు, వంశీగారికి, ఎస్వీకృష్ణారెడ్డిగారి సిన్మాలకి చేశాను. బాపూగారితో యానిమేషను చేశాను. నా నలుగురి పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు చేసాను. కాలేజీలో మంచి టీచర్‌గా పేరు సంపాదించాను. స్టూడెంట్సుతో దేశం నలుమూలలకి వెళ్ళివచ్చాను. "ఇదంతా ఎలా సాధ్యం బాబాయ్" అని అడిగిన మిత్రుడు గోపాల్‌కి సమాధానం చెప్పలేకపోయేవాడిని. ఆ సమాధానం తెలుసుకోకుండానే గోపాల్ 1999లో నన్ను విడిచి పైలోకానికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆపాటికి నేను త్యాగరాయ కాలేజీలో రిటైర్‌మెంటు తీసుకుని హైదరాబాదుకి వచ్చేసాను. అక్కినేని నాగేశ్వరరావుగారి హార్ట్‌యానిమేషన్ ఎకాడమీకి ప్రిన్సిపాల్‌గా వృత్తి స్వీకరించాను. జీవితంలో ఇదో చాలా పెద్ద మలుపు. యానిమేషన్ పాఠాలు, మనదేశంలో మొట్ట మొదటిసారిగా, అమెరికా యానిమేటర్ల ఆధ్వర్యంలో రాశాను. చిత్రకారులకు బోధించాను. హైదరాబాదులోని ఇప్పటి యానిమేషన్ ఇండస్ట్రీలో పనిచేసే చాలా మందికి నేను గురువుగా మిగిలిపోయాను. తర్వాత కలర్ చిప్స్ కంపెనీలో క్రియేటివ్ డైరెక్టరుగా చేశాను. ప్రముఖ చిత్రకారుడు బాలీగారితో కలిసి హనుమాన్ చాలీసా దృశ్య యానిమేషన్ చిత్రాన్ని తయారు చేశాను.

2002లో ఫోరమ్ ఫర్ పొలిటికల్ కార్టూనిస్ట్స్ వారు నన్ను సీనియర్ కార్టూనిస్టుగా ఆహ్వానించి పురస్కారం అందించారు. మా గురువుగారు బాపూగారి చేతులనుండీ ట్రోఫీ అందుకుని ఎంతో ఆనందించాను. హైదరాబాదులో ఏడెనిమిది సంవత్సరాలు ఎలా దాటిపోయాయో ఊహించలేను. కార్టూనిస్టులు శంకు, సత్యమూర్తి, బాబు, రామకృష్ణ, చంద్ర, అన్వర్, గోపాలకృష్ణ, రామకృష్ణ పుక్కళ్ళ, సినిమా దర్శకులు వంశీ, ఎస్వీకృష్ణారెడ్డిగార్లూ, నా శిష్యుడు (కాలేజీలో), కృష్ణమోహన్ (హైదరాబాదులో పెద్దలాయరు), ఇలా ఎంతోమంది నన్ను ప్రేమగా చూసుకున్నారు. 2004 లో నా కాంట్రాక్టు పూర్తయింది. మద్రాసుకు వచ్చేశాను.

చెన్నైలో, పాతచాకలిపేటలో, మా పాత ఇల్లు ఇపుడు బాగా మారిపోయింది. ఇప్పుడది మాదికాదు. అన్నదమ్ములం మేం అక్కడక్కడ సొంత ఇళ్ళల్లో స్థిరపడిపోయాం.

నా చిన్నప్పుడు నేను తిరిగిన ఊళ్ళు ఒకసారి వెళ్ళి చూసి రావాలని ఉంది. కాశీ, రామేశ్వరాలు వెళ్ళినంత పుణ్యం అనిపిస్తుంది. ఇంతవరకూ కుదరలేదు. అమెరికాకి మూడుసార్లు వచ్చేసాను. అంతరంగ తరంగాలకి వ్యాసం రాయమన్నారు శ్రీ కిరణ్‌గారు. ఈ అవకాశం లభించినందువల్ల, ఆ చిన్ననాటి నేను తిరిగిన ఊళ్ళకి వెళ్ళివచ్చిన అనుభూతి దక్కింది.